

korte mededelingen

Protest tegen de Franse overheid en jagers

De Franse overheid is bijzonder schuldig aan de massamoord op wilde ganzen. Een radiobericht op 17 februari over Radio Brussel (Nederlands) meldde dat er naar schatting al 25.000 ganzen door de Franse jagers waren geschoten. Frankrijk heeft niet het recht deze overal beschermde ganzen af te slachten. De Franse jagers begaan hiermee een vreselijke misdaad tegenover de vogelbescherming. Ik protesteer ten eerste tegen deze misdadige jacht. De wilde ganzen moeten overal beter en strenger beschermd worden in Europa. Er moet veel aan de Franse jachtwet worden veranderd en de jagers zouden een streng jacht-examen moeten worden afgenomen. Ik roep alle vogel- en natuurbeschermers op om massaal te protesteren bij de Franse overheid en de Franse jagers.

- Leopold De Smet, Nieuwstraat 79, B 9310 Lede, België.

Winters drama

Toen ik 21 januari 1979 (de dag nadat het zó geijzeld had) op mijn dagelijkse voedertocht was naar kleine concentraties watervogels bij de diverse duikers deed ik de volgende ontdekking: Op het ijs trof ik een totaal verkleumde Blauwe Reiger aan. Op ongeveer 10 m daarvan verwijderd lag een dode Haas, die reeds grotendeels door de kraaien opgegeten was. Ik kon de Blauwe Reiger zó van het ijs oppakken en meenemen. Het beest zag er vreselijk uit en ik besloot hem mee naar huis te nemen. Toen ik hem thuis beter bekeek, bleek het dat aale veren boven op de kop verdwenen waren. Dadelijk begreep ik welk drama zich hier in het polderlandschap had afgespeeld: de Blauwe Reiger was door de kraaien aangevallen en vreselijk toegetakeld. Om het dier verder lijden te besparen heb ik hem moeten afmaken.

- D. J. Bouman, De Vlijt 9, 4261 XA Wijk en Aalburg.

Wintervoeding Vogels 1978/79

Nu de strenge winter 78/79 weer achter de rug is, wil het Nationaal Comité Wintervoeding van Vogels gaarne haar erkentelijkheid betuigen aan allen die in enigerlei vorm hebben meegewerkt aan de voeding van de door de koude in nood gekomen vogels.

Het is het comité een genoegen geweest deze activiteiten, die – naar haar mening – alleen al uit ethische en pedagogische overwegingen niet achterwege mochten worden gelaten, stimulerend, coördinerend, adviserend en financierend te mogen begeleiden. In deze winter zijn bij de vogelvoeding on-

getwijfeld ervaringen opgedaan die van belang kunnen zijn voor de toekomst en dus verdienen te worden vastgelegd.

Men wordt daarom vriendelijk verzocht het comité van deze ervaringen deelgenoot te maken, ten einde de gegevens te kunnen verwerken in een inlegblad van het door het comité uitgegeven boekje 'Wintervoeding Vogels'.

Men hoeft hiervoor geen lange verslagen samen te stellen, doch met enkele korte regels, waaruit de ervaringen blijken, is het comité al meer dan tevreden.

In het bijzonder wordt er op prijs gesteld gegevens te ontvangen over voeder-successen bij stootvogels, uilen, zaagbekken, ganzen en winterkoninkjes.

Het gaat daarbij vooral om met succes gebruikt voedsel, waarvan met zekerheid mag worden aangenomen, dat het inderdaad is opgegeten door de vogels, voor wie het bestemd was en niet door kraaien, meeuwen en dergelijke.

Het comité betuigt bij voorbaat haar dank aan allen die door een korte mededeling willen bevorderen, dat de voorlichting aan het grote publiek en aan hen, die erom vragen, nog kan worden verbeterd.

- U gelieve uw berichten te zenden aan:
Nationaal Comité Wintervoeding van Vogels,
Laan Copes van Cattenburch 73,
2585 EW 's-Gravenhage.

Milieubesef: ruimte voor particulier initiatief

Tijdens de studiedag Milieubesef op 3 februari 1979 in Utrecht, heeft staatssecretaris Wallis de Vries van CRM enerzijds de nadruk gelegd op de gevaren die het leefmilieu bedreigen en aan de andere kant heeft hij gewezen op alternatieven, die de kwaliteit van het toekomstig leefmilieu positief zouden kunnen beïnvloeden.

'Moderne ontwikkelingen op maatschappelijk economisch en technologisch terrein', zo zei de bewindsman, 'hebben geleid tot een ernstige verarming van de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden op het landelijk gebied. Vele plant- en diersoorten zijn in gevaar, natuurgebieden verminderen in oppervlakte en kwaliteit, hetgeen ook geldt voor waardevolle landelijke gebieden. Karakteristieke natuurlijke elementen in het cultuurlandschap, zoals heggen, houtwallen, beken en sloten verdwijnen. De ingrijpende en elkaar snel opvolgende veranderingen waaraan het landschap onderhevig is als gevolg van ontwikkelingen met betrekking tot de landbouw, de recreatie en de infrastructuur, veroorzaken ook een aantasting van de cultuurhistorische karakteristieken. De waarde van het landschap als bron van informatie

en geestelijke inspiratie boet aan betekenis in'. De staatssecretaris zei niet te geloven, dat de mens een verdere aantasting van de leefbaarheid van zijn sociale en fysieke omgeving zonder meer accepteert en uitsluitend waarde hecht aan een verdere uitbreiding van het pakket van consumptiegoederen.

'Maar hij zal dan wel moeten weten wat er op het spel staat en welke alternatieven er mogelijk zijn. De informatie hierover acht ik mede een taak van de overheid. Daarnaast moet de overheid vooral de voorwaarden en de ruimte scheppen waardoor de individuele burger zijn eigen verantwoordelijkheid kan gaan beleven. In dit licht meen ik dan ook een beleid te moeten voeren dat royaal ruimte geeft aan het particuliere initiatief dat wil zeggen initiatieven van de burgers zelf', aldus Wallis de Vries.

Actie Papegaaiduiker 1979

Het experiment om Papegaaiduikers uit te zetten op Les Sept Iles, een eilandengroep voor de kust van Bretagne, door de LPO (de Franse Liga voor Vogelbescherming) werd in 1978 niet uitgevoerd. Omdat in 1979 het zeevogel-reservaat pas volkomen bevrijd zou zijn van de stookolieresten van de ramp van de 'Amoco Cadiz' zijn de plannen een jaar uitgesteld.

Dit voorjaar zullen er tweehonderd jongen uit de nesten op de Far Oer eilanden worden gehaald uit een kolonie waarvan praktisch geen enkel jong uitvliegt. Het is de meest toegankelijke kolonie van het eiland Mykiness (zie ook 'Het Vogeljaar' 23 (5): 189) en het wordt doorkruist door het enige toeristenpad van 't eiland. De verstoringen worden niet alleen door wandelaars (hun aantal verdubbelt jaarlijks) veroorzaakt, maar ook de jacht op deze vogels door de eilandbewoners en de ratten en wilde katten die pasgeleden op het eiland zijn verschenen. Omdat de kolonie zo dicht bij het dorp ligt en gemakkelijk te bereiken is, is het duidelijk dat de jongen van deze kolonie weinig of geen overlevingskansen hebben.

De eerste honderd pulli zullen, in de leeftijd van ongeveer 10 dagen, worden weggenomen en onmiddellijk vervoerd worden naar de kunstmatig aangelegde holen op één der eilanden van Les Sept Iles, het eiland Rouzic. De Papegaaiduikers hebben als broedvogel op de kust van Bretagne zulke ernstige verliezen geleden door de laatste olierampen dat gevreesd wordt dat deze soort als broedvogel aan deze kust zal moeten verdwijnen. De honderd andere jongen zullen in de leeftijd van ongeveer 40 dagen worden weggenomen, op het moment dat ze 's nachts naar buiten komen om de omgeving van het hol te gaan verkennen. Daarna zullen ze voor minstens vier jaar naar zee vertrekken. De twee groepen zullen geringd worden enerzijds met individueel genummerde ringen, anderzijds met plastic ringen (waarvan de kleuren voor de twee groepen verschillend zullen zijn), in het kader van de verschillende Europese programma's van onderzoek betreffende de Papegaaiduiker. Het doel van het experiment is te bepalen op

welk tijdstip van het leven van de Papegaaiduiker, die bijna altijd op zijn geboortegrond terugkomt om te broeden, het beeld van de kolonie door de vogel wordt vastgelegd.

In de Verenigde Staten werd een dergelijk experiment uitgevoerd. Hier werd vastgesteld dat van ongeveer 150 vogels, die sedert 1973 werden verplaatst, er in 1977 ongeveer 17 exemplaren waren teruggekomen naar de plek waar zij uitgevlogen zijn, terwijl nog geen van de betrokken Papegaaiduikers geslachtsrijp was.

Witte Kwikstaarten in kassen

In 'Het Vogeljaar' 24 (6): 281-284 beschrijft S. Braaksma het overnachten van Witte Kwikstaarten in kassen. Volgens dit artikel werd dit voor de eerste maal in 1972 te Rijsbergen vastgesteld. Reeds veel eerder, half oktober 1944, nam ik dit verschijnsel waar. Ik was toen werkzaam op een tomatenkwekerij op de grens van Loosduinen en 's-Gravenhage. Op 12, 13, 14 en 15 oktober 1944 overnachtten daar in een kassencomplex van drie kappen 100 tot 200 Witte Kwikstaarten. Helaas vielen er, door het doodvliegen tegen de kas, nogal wat slachtoffers. Na 15 oktober namen de aantallen af en op 20 oktober waren de kassen geheel verlaten. Daar de tomatenteelt in bedoelde kassen vrijwel beëindigd was en de kweker de vogels een goed hart toedroeg zijn maatregelen ter verdrijving niet ondernomen. Dat het verschijnsel zich het volgend jaar niet herhalen kon lag in het feit dat de kassen voor stadsuitbreiding het veld moesten ruimen.

• G. D. Engelen, Laan van Meerdervoort 614, 2564 AK 's-Gravenhage.

Bij Hoornsterzwaag geen toeneming van Kemphanen

Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer is na een onderzoek tot de conclusie gekomen dat er geen sprake is van een toenemende broedstand van de Kemphanen bij Hoornsterzwaag en evenmin van een hogere dichtheid aan Kemphanen in het diep-ontwaterde gebied dan in het gebied, dat buiten de ruilverkaveling bleef. Volgens het instituut geeft het optreden van voedselzoekende groepen doortrekkende Kemphanen geen enkele garantie dat het gebied ook geschikt is als broedgebied voor weidevogels. Voorts geeft het niet-ruilverkavelen van een deel van het weidegebied op zich nog onvoldoende garanties voor het behoud van de Kemphaan als broedvogel. Deze conclusies hebben de Stichting Friese Milieuraad en de Fryske Foriening foar Fjildbiology er toe gebracht een verklaring uit te geven. Daarin zeggen zij als natuurbeschermingsorganisaties uitdrukkelijk te stellen dat de bij het passeren de acte van toedeling van de ruilverkaveling Jubbega-Schurega gewekte indruk als zou de diep-ontwatering geen of zelf een positieve invloed hebben gehad op de kemphanenstand niet door de feiten wordt gedekt.

Vreemd gedrag van Meerkoeten en Knobbelzwanen

Op zondag 28 januari 1979 bracht ik op de fiets een bezoek aan de Maarsseveense Plas, gelegen even ten noorden van Utrecht, in de gemeente Maarssen. De plas was, op twee wakken na, helemaal dichtgevroren. Iets dat de laatste 10 jaar niet meer was voorgekomen. Het was de bedoeling de Wilde Zwaan (*Cygnus cygnus*), die al een paar weken in de wakken aanwezig was, te fotograferen. Bij de plas aangekomen was het ongeveer 14.00 uur. De Wilde Zwaan was inderdaad aanwezig, maar vloog vlak na mijn komst naar het andere wak ongeveer 200 meter verder. Er restte mij niets anders dan weer op de fiets te klimmen en helemaal om te fietsen, richting het andere wak. Net op het moment dat ik aanstalte maakte om op te stappen viel mijn oog op enkele Knobbelzwanen die daar rondzwommen met Meerkoeten op de rug! Aangezien ik dit verschijnsel nog nooit gezien had en het een komisch gezicht was, zette ik m'n fiets weer neer en zocht een plekje waar ik dat alles eens rustig kon bekijken. Tot vijf keer toe zag ik dat Meerkoeten op de ruggen van Knobbelzwanen zaten. De zwanen zwommen gewoon met de 'hitch-hikers' op de rug rond. Soms versnelden ze hun tempo, dat tot gevolg had dat de koet zijn evenwicht verloor en achterover van de zwaan afviel. Dit zag ik twee keer gebeuren. Eén keer nam ik waar dat de zwaan als het ware aan de noodrem trok en heel langzaam verder dobberde, waarop de Meerkoet snel achter de zwaan aan peddelde en met veel pijn en vooral veel moeite weer op z'n rug klauterde, waarna de zwaan in normaal tempo verder zwom. Ook als de zwanen foerageerden (alleen met kop en hals onder water) bleven de koeten gewoon zitten. Zelfs bij een zwaan die óp het ijs stond te doezelen, zag ik een Meerkoet op de rug zitten, met de kop tussen de veren. Eveneens nam ik één

keer waar dat een Meerkoet overstapte van de ene zwanerug op de andere. Dit kwam bij mij erg vreemd over. Temeer omdat de zwaan, waar de koet op zat, vrijwel stil in het water ging liggen. Een andere zwaan kwam heel langzaam langs zij zwemmen en toen hij naast de eerste zwaan stil lag sprong de koet snel over op de tweede zwaan. Toen de koet z'n 'plekje' gevonden had, begon deze weer te zwemmen. Dit alles gebeurde in nog geen 15 seconden. Het leek op afgesproken werk. Waarom de Meerkoeten dit deden? Ik weet het niet, Misschien last van koude voeten en probeerden ze op deze manier eindelijk weer eens een beetje warm te worden. Ik zou geen andere reden kunnen bedenken. Maar waarom de Knobbelzwanen dit allemaal toelieten en zelfs de schijn wekten rekening te houden met de wensen van de koeten is mij een raadsel.

Wanneer er iemand kwam voeren, snelden zowel zwanen als koeten als één man naar de kant waar het zo 'brood'nodige voedsel vandaan kwam. De koeten zwommen en renden daarbij over alle obstakels heen die ze tegenkwamen. Of het nu ijsschotsen, soortgenoten of zwanen waren, gewoon doordrukken. Zodoende vormden ze één zwarte deinende massa. Van de zwanen die daar tussen zwommen (meestal flink van zich af bijtend, het ging hen iets te wild) zag je dan alleen kop en hals, de rest (het lichaam) zat vol met springende, vallende en schreeuwende koeten. Was het eten op, dan verspreidden ze zich weer en werd alles rustig.

Kortom, een zéér vreemde gewaarwording.

- H. S. Lichtenbeld, Valparaisodreef 47, 3563 VL Utrecht.

Meerkoet op de rug van Knobbelzwaan, Maarsseveense Plas, Maarssen, 28 januari 1979.
Foto: H. S. Lichtenbeld.

Massale overwintering van wilde ganzen in België

Na enkele dagen sneeuw en strenge vorst hebben de wilde ganzen hun traditionele winterkwartieren van Friesland en van Duitsland moeten verlaten om naar het zuiden te trekken op zoek naar gebieden waar er minder sneeuw lag en waar zij de mogelijkheden vonden om te foerageren.

Zo zijn er duizenden vogels naar België, en nog het meest naar West-Vlaanderen, gekomen. Op donderdag 25 januari hebben de conservator van het vogelreservaat Het Zwin, te Knokke, de heer Burggraave, en ikzelf een telling van ganzen gehouden tussen negen en twaalf uur in de kleine driehoek Knokke - Sluis (Nederland) - Damme - Dudzele - Zeebrugge en wij hebben 45.000 ganzen geteld; 24.000 ex. op de akkers en 21.000 ex. die verder zuidwaarts vlogen. Het waren meest Kolganzen, maar ook veel Rietganzen, enkele Grauwe Ganzen, Kleine Rietganzen en vaak enkele troepjes Brandganzen. Ook nog twee zeldzame Dwergganzen en één Roodhalsgans. Natuurlijk ook duizenden eenden, voornamelijk Smienten. Veel meer vogels dan in de barre wintermaanden van 1963. Wij zijn van oordeel dat er op 25 januari en op de volgende dagen tussen 175.000 ex. en 250.000 ex. ganzen in West-Vlaanderen verbleven.

In België sluit de jacht op ganzen (alleen Kol- en Grauwe Ganzen mogen geschoten worden), zoals ook in Nederland, normaal op 31 januari, maar op uitdrukkelijk verzoek van de vogelvrienden werd de jacht op alle waterwild reeds op 12 januari 1979 gesloten. In België hebben de wilde ganzen dus volledige rust, veiligheid en voedsel gevonden. In Frankrijk werd de jacht begin januari gedurende tien dagen gesloten, maar werd weer geopend op 23 januari, precies op het ogenblik dat de vorst en de sneeuw het hevigst waren en dat de vogels uitgeput aankwamen. In het noorden van Frankrijk, in Picardië, in de Somme zijn honderdduizenden vogels slachtoffer geworden van een massa onwaardige geweerdragers. Niet alleen ganzen, maar alle eenden, Kieviten, ruiters, Wulpen, strandlopers, Scholteksters, lijsters, snippen, enz. werden in zeer groot aantal geschoten. En de jacht blijft aldaar open tot 31 maart! Het is wenselijk dat de invloed van internationale kringen de Franse overheid zou aanmoedigen om alle jacht vroeger te sluiten.

Vanaf 1 februari hebben wij hier dagelijks enkele duizenden wilde ganzen noordwaarts zien terugtrekken in de richting van Zeeland en hebben wij het genoegen te mogen denken dat, dank zij de volledige bescherming op Vlaams grondgebied, de ganzenpopulaties nog in gezonde toestand weldra naar hun broedplaatsen zullen kunnen terugvliegen.

13 februari 1979

• Graaf Léon Lippens, Ere-Burgemeester van Knokke, Boslaan 43, 8300 Knokke-Heist, België.

Sperwer overwintert in koeienstal

In de afgelopen strenge winter heeft een Sperwer (♀) de dagen doorgebracht in een zogenaamde ligboxenstal, afmetingen 45 m lang, 25 m breed en 6.25 m hoog.

De stal werd al jaren druk bezocht door een 400-tal Huis- en Ringmussen; tot grote ergernis van de boer. Voor deze vogels was er volop voedsel en er heerste een aangename temperatuur.

De Sperwer zat steeds op de zelfde plaats, boven in de nok op een ijzeren spant. Van tijd tot tijd dook ze naar beneden en stootte op een mus. De grond lag dan ook bezaaid met pluimpjes en veren. Dit stoten naar vogels geschiedde ook als de boer in de stal aan het werk was; de vogel vertoonde geen schuwheid. Dit had tot resultaat, dat de stal gemeden ging worden door de mussen (tot grote blijdschap van de boer), en dat de Sperwer ook na verloop van tijd buiten de stal moest gaan jagen, voornamelijk rond de voederkuilen.

Mijn vraag is: zijn er elders in het land ook van deze waarnemingen geweest?

• Ad Jansen, Galdersweg 54a, 4855 AJ Galder (N.Br.).

Late doortrek van Huiszwaluwen in herfst 1978

In de herfst 1978 deed zich het verschijnsel voor van een soort tweede trekperiode van Huiszwaluwen.

Zoals op veel plaatsen in Nederland kon je op Zuid-Beveland tot begin oktober soms grote troepen foeragerende en trekkende Huiszwaluwen zien. Daarna begonnen de aantallen snel af te nemen en op 9 oktober dacht ik de laatste exemplaren van dat seizoen waargenomen te hebben boven een boerderij even buiten Kapelle.

Op 25 oktober vlogen er echter weer vier rond aan de westelijke rand van Yerseke. Vanaf 1 november foerageerden er bijna dagelijks enkele exemplaren voor mijn werkkamer op het Delta Instituut. Een 'top' werd bereikt op 9 november, toen ik zeker acht stuks telde. Van maandag 13 tot woensdag 15 november was er steeds één exemplaar te zien, waarmee deze waarnemingenreeks afgesloten werd; en nu definitief.

Begin november was het voor de tijd van het jaar zacht weer (12-14°C) met veel mist. Mogelijk maakte dit weertype het verder vliegen van kleine aantallen late doortrekkers erg moeilijk, waardoor ze tijdelijk bleven 'hangen' en hun aanwezigheid door het frequent foerageren nadrukkelijk demonstreerden.

Na het koude weekeinde van 11 en 12 november verdween de mist en snel daarna ook de Huiszwaluwen. Nog net op tijd, want tien dagen later zou de winter voor het eerst toeslaan!

• R. H. D. Lambeck, Delta Instituut voor Hydrobiologisch Onderzoek, Vierstraat 28, 4401 EA Yerseke.